

Протест

Оксана Сайко

Її хатину було видно з вікна нашого класу. Така собі невеличка халупка, зовсім малесеньке подвір'я з похиленим і посірілим від старості, незугарним парканом. Стара Яна часто стояла біля того паркану і просто дивилася на вулицю. Напевно, з нудьги та самотності. Так само і я споглядала вулицю за вікном, коли були нудні уроки, а особливо математика, яку я не терпіла, відколи в нашому класі з'явився Мишук. З цим учителем важко було порозумітися, і то зовсім не через те, що був надто вимогливий, а через його прикру й нестерпну вдачу. У школі ходили чутки, ніби він став таким через те, що його покинула дружина. Мишук був середнього віку, низького зросту, голосно сякався і кахикав. Від нього пахло міцним тютюном, він невиразно й швидко розмовляв і через це сприймати його пояснення було дуже важко. А ще, коли він дратувався, то бурмотів якусь лайку, викликаючи смішок на задніх партах.

Він заміняв нашу математичку Натулю, яка була ще й нашою класною керівничкою. Минали тижні, а вона все не приходила. Ми почали непокоїтися, і навіть сердилися, що їй заманулося хворіти саме наприкінці семестру, коли наближалось тематичне оцінювання. Дівчата дзвонили Натулі в лікарню (бо нас туди не пускали), запитували про здоров'я... Вона втішала нас, що незабаром повернеться, а ми сумували, бо це "незабаром" тривало нестерпно довго.

Батьки не знали, що в Мишука я отримувала дуже низькі бали. Я приховувала це від них і навіть від своєї старшої сестри, від якої майже не мала таємниць. Мені не хотілося про це говорити: дорослі часом не можуть збагнути найпростіших речей. Я не розуміла Мишукових пояснень, а перепитувати його було неможливо, бо він страшенно дратувався і мова його ставала ще швидшою і ще невиразнішою.

Але все розпочалося того дня, коли Марта, моя найкраща подруга, не могла розв'язати біля дошки задачу. Їй завжди було важко з математикою, зате на фізкультурі вона була першою. Особливо їй вдавалися стрибки у довжину та крос, через що я іноді зовсім трішки заздрила їй. Марта стояла похнюплена, розчервоніла, нервово роздроблюючи пальцями крейду, і марно Ірка, відмінниця з першої парти, намагалася підказати їй правильну формулу. Мені було її дуже шкода, я розуміла, як вона почувається, бо й сама не раз була у схожих ситуаціях. Павка, якому Марта подобалася ще з третього класу, написав навіть формулу на аркуші паперу й підняв високо над головою. А Марта ніби не помічала цього, вперто стояла, мнучи поділ спідниці, з якоюсь незрозумілою гордістю, зовсім не зважаючи на відчайдушні зусилля друзів допомогти їй. Мишук голосно кахикнув і пригрозив Павці книжкою, начебто збираючись нею у нього пожбурити:

– Я тебе, Іващенко, сам викину зараз із класу.

Павка тяжко зітхнув і, махнувши спересердя рукою, ліг обличчям на парту. Вичекавши якусь хвилю, Мишук безжально вивів у журналі оцінку.

- Видно, нічого не вдієш, коли дурна голова забита будь-чим, тільки не алгеброю, - промовив до Марти, - можеш сідати... Вирощуватимеш свинок, це теж потрібна професія... Навряд чи твої батьки зможуть дати тобі кращу освіту, ніж власний хлівець.

Марта враз спалахнула і, не стримуючи сліз, вибігла з класу. Хтось на задній парті дурнувато захихотів, але враз замовк, як тільки Павка, рвучко повернувшись, пригрозив кулаком. Та й ми усі ніяково позмовкали, у класі повисла напруга. Було соромно за грубість Мишука: усі знали, що Мартиним батькам доводиться важко, бо в них, окрім неї, ще шестеро дітей, того й тримають господарку... Але ніхто з нас не зронив жодного слова. Тільки коли вже всі розходились після уроку, Павка голосно обурився:

- Так ображати й принижувати... Це вже занадто!

А дорогою зі школи Павка, розмахуючи портфелем, снував грізні плани про те, як підстереже Мишука і надає йому по шії. Ми з Мартою голосно, з утіхи, реготали, хоч було нам зовсім не весело.

- Не ходитиму до нього на уроки, - категорично заявила Марта наступного дня.

Тоді-то в мене й зродилася ідея протесту - і собі, з солідарності, не ходити на уроки до Мишука, поки не повернеться Натуля. Павка вирішив нас підтримати. Потрібно було лише якось згаяти тих 45 хвилин уроку, і я згадала про стару Яну.

Ми з Мартою іноді забігали до неї на перерві купити соняшникового насіння. Була вона жінка приязна і добра, і про те знали усі. Їй ніколи не вдавалося зобразити гнів чи злобу, вона не вміла сердитися. Але вона могла так присоромити хлопчаків, що гасали по вулиці з м'ячем, викрикаючи лайки, що вони розгублено і присоромлено змовкали, наче ті огидні слова почула не чужа, а їхня рідна бабуся.

Була саме велика перерва перед алгеброю, коли ми з Мартою й Павкою, розбризкуючи калюжі після вранішнього рясного дощу й озираючись на всі боки, хутко побігли до старенької халупки за похиленим парканом. Здавалося, стара Яна навіть зраділа, побачивши нас. Вона трохи занедужала і ще з порога попросила нас збігати по ліки в аптеку поруч зі школою, за що пригостила нас пиріжками.

- Дякую, що зайшли й допомогли, а зараз час на урок, - несподівано сказала, як тільки ми повернулися й віддали їй ліки.

Я й Марта лише розчаровано зітхнули. Яна знала, що перерва закінчилася, - пронизливий шкільний дзвоник, мов на зло, підступно долинав аж сюди.

- У нас немає уроку, вчителька захворіла, - не розгубився Павка. - Можна, ми у вас посидимо?

Стара Яна похитала головою - їй неможливо було здурити. А може, то ми не вміли брехати?

- Не слід прогулювати, - сказала, - ідіть, навідаєтесь після школи.

У ту мить ми троє відчули щось схоже на відчай. Куди ж нам зараз іти? Якщо під час уроків нас побачить на вулиці директор, хтось з учителів чи навіть черговий - будуть великі неприємності.

- Ми не можемо піти на той урок, - понуро відказав Павка.

Довелося про все розповісти: і про те, як Мишук принизив Марту, і про наш страйк... Баба Яна вислухала нас дуже уважно і, трохи розмисливши, заговорила:

- Я пам'ятаю Мишука ще молодим учителем, зразу після інституту... Сам він із сиротинця, тому, видно, й вдача його така сувора, а ще життя особисте не склалося... Та попри це він таки непогана людина. Пам'ятаю, як торік привіз мені дровець... Звісно, не має він права ображати своїх учнів - тут ви маєте рацію, - але чого ви доб'єтесь тим, що лише втрійку тікатимете з його уроків? Якщо бажаєте, щоби зрозумів він свою помилку, мусите оголосити страйк усім класом і сказати йому про те у вічі. Отоді-то ваш вчинок і матиме результат.

Послухавшись поради баби Яни, ми обговорили цю проблему усім класом і довго не розходились після уроків, аж прибиральниця прикрикнула на нас, що час вже додому. Того дня Мишук устиг образити ще й Галку, обізвавши її дурепою. Далі терпіти цього не можна було, й ми одностайно вирішили завтра ж покласти Мишуківим образам край.

Він зайшов до класу, як завжди, кахикаючи й щось бурмочучи. Зиркнув на клас, сів за стіл, насуплено вдягнув окуляри, розкрив журнал і зробив перекличку.

- Ну... - він знову обвів поглядом з-під окулярів увесь клас, - як там домашня задача? Хто пояснить біля дошки? Може, Стрільців бажає?

Уляна Стрільців, що була найтихішою і найбоязкішою з-поміж нас усіх у класі, поволі підвелася.

- Леоніде Кириловичу, я вийду до дошки, якщо ви вибачитесь за свої образи і надалі більше нікого не будете принижувати, - сказала вона, і ми всі здивувалися, вперше почувши нові нотки в її голосі.

- Інакше ми оголошуємо страйк! - підвелася Ірка-відмінниця.

По тих словах підвівся увесь клас. Мишук підвівся й собі, знявши окуляри, розчервонілий, розгублений і якийсь безпорадний. На хвилю повисла напружена тиша. Після чого Мишук швидко вийшов з класу, на ходу виймаючи з кишені цигарку.

- Директорові побіг жалітися, - висловив хтось своє припущення.

- Нехай спробує, - насмішкувато кинув Павка, - не на його користь!

Мишук повернувся за кілька хвилин й заходився щосили терти дошку, хоч вона й так була чиста.

- Коли кого образив - вибачайте... - заговорив він дивним приглушеним голосом, ні на кого не дивлячись. - Більше не повториться, я не хочу конфліктів, а зараз запишіть нову тему уроку.

Після того випадку він приходив на уроки, опитував, пояснював нову тему і йшов собі геть без зайвих розмов та реплік. Це були уроки напружені, невеселі, якісь вимушені, і ми, як ніколи, з нетерпінням чекали повернення Натулі. А за місяць часу, коли вона все-таки повернулася, ми несподівано дізналися, що Мишук покидає нашу школу. Йому запропонували місце директора школи у сусідньому селі. Я дивилася у вікно, на якусь мить забувши про геометрію. Падав перший сніг, Мишук йшов, сутулячись, зі старим шкіряним портфелем під пахвою. Біля старої Яни, що стояла за

парканом, він спинився, перекинувся з нею кількома словами, кинув погляд на школу, наче з чимось прощався, і пішов собі далі, в парі зі своєю самотністю. Таким він мені запам'ятався назавжди, і чомусь саме в ту мить, коли я дивилась йому в спину, мені стало його дуже шкода. Чому? Її сама не знаю...